

Témakifejtő dolgozat a középszintű írásbeli vizsgán

- I. Mit tudunk róla?
- II. Hogyan készítsük fel diákjainkat?

2024. január 18.

Keisz Ágoston

I. Honnan tudhatjuk, miről van szó?

1. A vizsgaleírás

2. Az OH által kiadott érettségi felkészítő feladatgyűjtemény információi, gyakori kérdések

- www.tankonyvkatalogus.hu

3. A hivatalos mintafeladatok

- 2021. évi mintafeladatok

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/mintafeladatok_2024

- OH által kiadott feladatgyűjtemény

4. Javítási-értékelési útmutatók

- Általános értékelési útmutató
- Feladatspecifikus értékelési útmutatók

1. A vizsgaleírás

A vizsgázó két különböző szövegalkotási feladatból választ egyet. A vizsgázó által választott feladat megoldásának elvárt terjedelme 500-800 szó. A választható feladatok a következők lehetnek:

A) Egy adott mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása
vagy

B) Témakifejtő dolgozat/esszé írása irodalmi témakörben.

Az A) feladat bázisszövege lehet lírai alkotás, szépprózai mű vagy műrészlet, drámarészlet. A művek származhatnak tematikai és műfaji kötöttség nélkül a magyar irodalom bármely korszakából, stíluskorszakából, szerzőtől. A feladat nem feltétlenül várja el a szerző ismeretét. Műrészlet esetében nem elvárás a teljes mű ismerete.

Mindenképp **irodalmi téma** – ezen belül nem pontosít, **bármilyen** lehet.

- Nem lehet olyan feladat, amely nem irodalmi témára épül (vö. régi típusú érvelés 2016 előtt).

Nem írja elő, hogy legyen bázisszöveg a feladathoz.

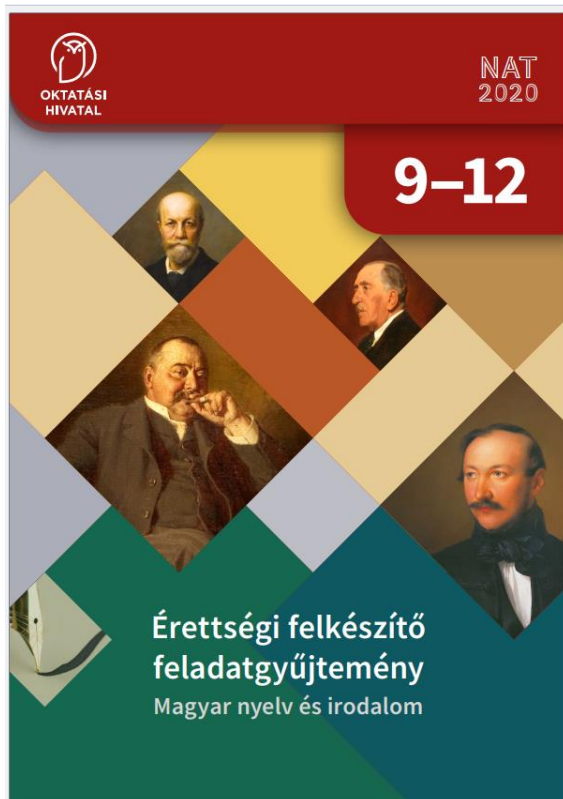
- A mintafeladatoknál eddig ehhez tartották magukat a feladatkészítők.
- A vizsgázónak kell kiválasztania a tárgyalandó szövegeket.

Közös sajátosságok a műértelmező feladattal.

- 500–800 szó.
- Az általános értékelési elvek (standardok) azonosak a két feladattípussal.

2. Az érettségi felkészítő feladatgyűjtemény / 1.

- Oktatási Hivatal kiadványa (2023. december)
 - A vizsgaleírás értelmezése, az új feladattípusokhoz minták, javítási útmutatók, szóbeli feladatokhoz javaslatok, gyakran ismétlődő kérdések
- www.tankonyvkatalogus.hu oldalról letölthető

Tankönyvek és segédletek
online katalógusa | 2023 – 2024

OKTATÁSI HIVATAL

Tananyagok

--Válasszon iskolatípust-- 12. évfolyam magyar nyelv és irodalom

Szerző Kiadói kód Cím

--Válasszon Nemzeti Alaptantervet-- Keresés Mérés minták, megoldások keresője

Tartalom

10 db 25 db 50 db 100 db

Displaying 1-21 of 1 result.

3. Az érettségi felkészítő feladatgyűjtemény / 2.

(30. oldal)

Jó, ha tudjuk: az érettségi követelmények nem ölelik fel a teljes törzsanyagot. A magyar irodalomtörténet egésze kell ugyan, ám világirodalomból a középszintű érettségien nem szerepel a középkor, a reneszánsz, a felvilágosodás, a 20. századi és a kortárs világirodalom.

MÓDSZERTANI, MEGOLDÁSI JAVASLATOK

A magyar nyelv és irodalom érettségi szövegalkotási feladatában két különböző feladattól választhat a tanuló. Az általa választott feladat megoldásának elvárt terjedelme 500–800 szó.

A választható feladatok a következők lehetnek:

- A) egy adott mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása vagy
- B) témakifejtő dolgozat/esszé írása irodalmi témakörben.

Kiadványunk nem tartalmaz mintafeladatokat az A) feladathoz – Egy adott mű (vagy műrészlet) problémaközpontú, értelmező bemutatása –, mivel a korábbi évekből ismerős ez a feladat a felkészülők számára, ez nem tartozik az újdonságok közé.

A témakifejtő dolgozat feladata a **Kerettantervben meghatározott törzsanyagra épül.**

A dolgozat feladatában változatos irodalmi témakörök jelenhetnek meg. Például:

- ≈ **Témák, motívumok, toposzok** változatainak felismerése, értelmezése (például *hegy, kert, sziget, út, évszakok, alászállás, felemelkedés, nemzedékek, család, felnőtté válás, beavatás, ember és természet, mikro- és makrokozmosz, felnőtt-gyermek, férfi-nő, bűn és bűnhődés, vándorlás, kaland, falusi és nagyvárosi életformák; a háború élménye, Trianon, a holokauszt, a légerek világa, a diktatúrák, az elidegenedés*).
- ≈ **Poétikai fogalmak** (például *műfajok, műnemek*) alkalmazása művek bemutatásában, értelmezésében.
- ≈ **A kifejezőmód és világlátás változása** a különböző korszakokban **a középkortól napjainkig.**
- ≈ **A magyar irodalomtörténet/művelődéstörténet** főbb korszakainak néhány jellemzője.

4. Mintafeladatok: témák, motívumok, toposzok

TÉMAKIFEJTŐ DOLGOZAT

Mutassa be az **ősz megjelenítésének sokszínűségét** a magyar irodalomban! Fejtse ki az **ősz-értelmezések kétarcúságát**, az **ősz-toposz létértelmező** szerepét néhány / **legalább két-három szabadon választott költemény** alapján! Dolgozatában különböző korok szerzőinek műveiből válogasson!

Írásműve 500-800 szó terjedelmű legyen!

Forrás: 2021. évi mintafeladatsor

https://www.oktatas.hu/kozneveles/erettsegi/mintafeladatok_2024

TÉMAKIFEJTÉS: EGY MOTÍVUM KORSZAKOKON ÁTÍVELŐ BEMUTATÁSA

FELADAT: Mutassa be **a természet- és tájábrázolás megjelenését** a magyar alkotók lírai műveiben! Témakifejtésében törekedjen annak értelmezésére, hogy az irodalomban megjelenített táj milyen **önmagán túlmutató jelentéseket** hordozhat! Legalább **két-három, különböző korszakokból származó lírai alkotás** értelmezésével szemléltesse a megadott témát! Dolgozata 500–800 szó legyen!

Forrás: OH-feladatgyűjtemény

5. Mintafeladatok: műfaj, motívum költői pályaképhez kapcsolódóan

TÉMAKIFEJTÉS: EGY KÖLTŐI PÁLYAKÉPHEZ KAPCSOLÓDÓ MOTÍVUM MEGJELENÉSE

FELADAT: Mutassa be, miként jelenik meg **Kölcsey Ferenc alkotásaiban a nemzeti megmaradás kérdése!** Dolgozatában térjen ki az alkotások **formai-stilisztikai jellegzetességeire is!** Legalább 2-3 mű **értelmező bemutatásával** fejtsse ki a témát! Dolgozata 500–800 szó legyen!

MÓDSZERTANI, MEGOLDÁSI JAVASLATOK

A **Tartalom** értékelése során akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban megadott szempontok mindegyikét meggyőzően kifejti, azaz

- ≈ a téma kidolgozása szempontjából releváns műveket választ,
- ≈ bemutatja a költő alkotásaiban a nemzeti megmaradás kérdését, és kitér az alkotások formai-stilisztikai jellegzetességeire,
- ≈ legalább két különböző műalkotást értelmez.

A **Nyelvi minőség** (szövegszerkezet, nyelvi igényesség) értékelése az általános értékelési szempontok alapján történik.

Lehetséges példák:

Kölcsey Ferenc: *Himnusz, Zrínyi dala, Zrínyi második éneke*

TÉMAKIFEJTÉS MŰFAJHOZ KAPCSOLÓDÓAN

FELADAT: **Az óda** mint a líra műnemének egyik legfontosabb műfaja az ókortól napjainkig szerves részét képezi az irodalmi hagyománynak. Mutassa be a **műfaj sajátosságait** az ön által ismert művek segítségével! Dolgozatában két-három műalkotás **értelmezésével** jellemezze az óda tematikus, formai és stilisztikai sokszínűségét! Dolgozata 500–800 szó legyen!

MÓDSZERTANI, MEGOLDÁSI JAVASLATOK

A **Tartalom** értékelése során akkor helyezhető a dolgozat a legmagasabb kategóriába, ha a vizsgázó a feladatban megadott szempontok mindegyikét meggyőzően kifejti, azaz

- ≈ a téma kidolgozása szempontjából releváns műveket választ,
- ≈ bemutatja az óda tematikus, formai és stilisztikai sokszínűségét
- ≈ legalább két különböző műalkotást értelmez.

A **Nyelvi minőség** (szövegszerkezet, nyelvi igényesség) értékelése az általános értékelési szempontok alapján történik.

Lehetséges példák a kerettanterv törzsanyagából:

Horatius: *Thaliarchushoz*
Balassi Bálint: *Egy katonaének*
Csokonai Vitéz Mihály: *Az estve, A Magánossághoz* (elégico-óda)
Berzsenyi Dániel: *Osztályrészem, A magyarokhoz (I.)*
Vörösmarty Mihály: *Szózat, Gondolatok a könyvtárban*
Adam Mickiewicz: *A lengyel anyához*
Petőfi Sándor: *Minek nevezzetek?, Fekete-piros dal*
Arany János: *Letésem a lantot* (elégico-óda)
Babits Mihály: *In Horatium*
Juhász Gyula: *Anna örök*
Tóth Árpád: *Esti sugárkoszorú*
József Attila: *Óda, A Dunánál*

6. A javítási útmutatók: általános útmutató

- Az általános értékelési útmutatók az Oktatási Hivatal [honlapján](#) találhatóak meg.
- Az útmutatók mindkét szövegértési feladattípusra vonatkoznak. Az eddigiekhez nagyon hasonlóak, csak a teljesítménytartományok térnek el.
- Rugalmasságot ad a javításhoz.

Tartalmi minőség – adható összesen 30 pont.

A bázisszöveg és a feladat értéke; tudáskeretének ismerete (vonatkozó tárgyi tudás, általános tájékozottság); a válaszelemek megfelelése a feladat szempontjainak, szövegbázisának; a problémaérzékenység, lényeglátás, témataratás, gondolatgazdagság, releváns példák, véleménynyilvánítás szerint. Terjedelem: 500–800 szó.

30–25 pont	a feladatban kijelölt valamennyi értelmezési szempontra utal, kitér, válaszol; kifejtett, indokolt, tárgyyszerű állítások, következtetések; ítélőképesség, releváns értékítélet; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) meggyőző alkalmazása
-------------------	--

24–19 pont	részleges megfelelés a feladat szempontjainak; helyenként kifejtetlen állítások, következtetések; az értelmezési szempontoknak megfelelő tájékozottság (fogalmak, indokolt példák, hivatkozások) részben elfogadható alkalmazása, esetleges tárgyi tévedések; több elemében helytálló kifejtés, releváns vélemény
-------------------	---

Szövegszerkezet – adható összesen 5 pont.

A felépítés (gondolati íve, logikája, a műfajnak való megfelelés); a szerkezet (koherencia, arányosság, tagolás, terjedelem: 500-800 szó) szerint.

5-4 pont	tudatosan felépített gondolatmenet; arányos tagolású szerkezet: bekezdések, felvezetés, kifejtés, lezárás; elvárt terjedelem
-----------------	--

Nyelvi igényesség (stílus, nyelvhelyesség) – adható összesen 5 pont

a nyelvi regiszter, a szókinccs, a köznyelvi normának való megfelelés szerint.

5-4 pont	megfelelő nyelvi regiszter; választékos, világos megfogalmazás és mondat szerkesztés; pontosan alkalmazott, az értelmezési szempontokhoz illő gazdag szókinccs; kifejező, árnyalt, következetes előadásmód; 1, esetleg 2 kisebb nyelvhelyességi hiba
-----------------	--

7. Feladatspecifikus értékelési útmutatók

- A természet meg nem állítható folytonos múlásában az évszakok váltakozása természetszerűleg kapcsolódik az emberi élet (el)múlásához. A művészet általában, és ezen belül a költészet ennek az érzékelhető váltakozásnak az emberi életben betöltött szerepét ragadja meg, a költészet az évszakok ciklikus megismétlődésének szimbolikus jelentést tulajdonít.
- Az évszakok analógiásan a születéstől az érett életszakaszon át az öregedésig és az elmúlásig terjedő emberi életpályával kapcsolódnak össze, annak szakaszait jelképezik. Ennek megfelelően az ősz elsősorban az elmúlás, a vég közeledtének allegóriája a művészetekben, így az irodalmi (és különösképpen a lírai) művekben elsődlegesen az elmúlás, az elfogyás, az értékvesztés gondolata társul hozzá. A számvető, az érték- és időszembesítő alkotásokban az ősz az aktív életszakasz lezárásának szinonimája.

Forrás: 2021. évi mintafeladatsor

LEHETSÉGES TARTALMI ELEMEEK:

≈ Kölcsey Ferenc a magyar nemzeti romantika előkészítője, munkássága java részét a reformkor időszakához kapcsolható. Alkotásaiban és munkásságában a „homo politicus”, a köz érdekében áldozatot vállalni tudó ember magatartása jelenik meg.

Kölcsey Ferenc: *Himnusz*

- ≈ A *Himnusz* 1823. január 22-én született. Ezért ez a magyar kultúra napja. A magyar nép imádságának is szokták nevezni, nemzeti önazonosságunkat fejezi ki.
- ≈ A cím a vers műfaját jelöli meg. A himnusz (görög 'dicséret', 'magasztalás') liturgikus műfaj, mely valamely istenséget vagy elvont fogalmat szólít meg.
- ≈ Az alcím a megszólalás időpontjára utal: a vers „a magyar nép zivataros századaiban” hangozhatott/hangozhat el, vagyis olyan időkben, amikor a magyarság létében, megmaradásában fenyegetett. Ezt fejezi ki a vers témája: a nemzeti létben való megmaradás vágya kap hangot a műben.

LEHETSÉGES TARTALMI ELEMEEK:

≈ Az óda a líra műnemének egyik legfontosabb műfaji csoportját képezi. A görög ódák eredetileg dalt jelentett, amelyet pengetős hangszerrel adtak elő, ennek latin megfelelője a carmen. Az óda későbbi jelentésváltozása folyamán vált a magasztos tárgyat témául választó, fennkölt hangnemű alkotássá. Jellemzője az érzelmi felfokozottság (dicsőítő óda) csakúgy, ahogyan az intellektuális jelleg (bölcseleti/gondolati óda) is. Az óda gyakran bonyolult ritmikájú és felépítésű műfaj, hagyományos szerkezete szerint ABA felosztású (tárgyhoz fordulás – kifejtés – tanulságok levonása). Témája változatos: magasztalhat egy életelvet, a hazaszeretetet, a természetet, a szerelmet stb. Beszédhelyzetét tekintve vonatkozhat valamely, a közösség számára fontos tárgy magasztalására (közösségi óda) vagy a személyes szféra meghatározó élményeire (magánóda). A 19. századtól kezdve az óda műfaji költöttsége egyre inkább fellazul: formailag is kötetlenebbé válik, de más műfaji elemekkel is társulhat (például elégiko-óda).

Horatius: *Thaliarchushoz*

- ≈ A műfaj egyik legfontosabb előzménye Horatius *Thaliarchushoz* című műve. Műfaji meghatározása szerint ódák/carmen, de az irodalmi hagyomány a későbbiekben az óda elnevezést is megőrizte.
- ≈ A *Thaliarchushoz* című alkotás egy életbölcseletet, tanítást fogalmaz meg: az élet és a fiatalság epikureus élvezetére oktat.
- ≈ A beszédhelyzet megszólalója a tapasztalt barát, címzettje Thaliarchus „az ünnepi öröm vezére” (beszélő név).
- ≈ A vers szerkezetét az *ellentét* határozza meg.
- ≈ A vers első szakasza a kinti, hideg, mozdulatlan, ember nélküli téli világot jeleníti meg. Ennek ellentéte a második versszakban megjelenő benti világ.

Forrás: OH-feladatgyűjtemény

8. Mit tudunk tehát a témakifejtő dolgozatról?

- A mintafeladatok, javítási útmutatók nem kötik meg a feladatösszeállítók kezét, mivel ezek nem jogszabályok. Egyedül a vizsgaleírás köti a tételkészítőket, noha az sem jogszabály.
- Javítási útmutató és a feladatkiírás alapján közös elemek, elvárások a témakifejtő dolgozatban:
 - 2-3 mű értelmezése
 - Releváns művek választása
 - Feladatkiírásban fölvetett szempont elemzése, bemutatása
- **Témája, fő szempontja:** valamilyen irodalmi téma, motívum, műfaj, szerző, korszak.
 - Magyar vagy világirodalomból is lehet, bár a mintafeladatokban túlsúlyban vannak a magyar irodalomtörténeti témák.
 - A mintafeladatokban lírai szövegek szerepelnek. Hosszabb művek szövege nem szerepel a szöveggyűjteményben, így ha a vizsgázó ilyet választ, akkor emlékezetből vagy részletek alapján kell felidéznie azokat.
 - A témák alapját a törzsanyag képezi, vagyis a vizsgázók ismerhetik a szóba jöhető szövegeket.
 - Elvileg itt is érvényes, hogy a világirodalom bizonyos témái nem fordulhatnak elő.
- A feladatban **2-3 műalkotás** értelmezésén keresztül kell szemléltetni a témát.
 - A 2023. decemberi mintafeladatok és útmutatóik kifejezetten azt sugallják, hogy a 2-3 releváns szöveg értelmezésére kell építeni az esszét, azon van a hangsúly.
 - A feladatok nem szűkítik a választható műalkotásokat a kerettantervi tananyagra, elvileg más szövegek is választhatók.
 - A 2-3 választott szöveg értelmezését kell a megadott szempont segítségével összekapcsolni.
- A kifejtés terjedelme 500-800 szó.
- A javítási útmutató továbbra is jelentős mozgásteret ad a javító tanárnak az értékeléshez.

II. Felkészítés a témakifejtő esszére

- Jelen ismereteink szerint középszinten a javítási-értékelési útmutató – a szabályozók adta kereteken belül – továbbra is komoly mozgásteret biztosít a szövegalkotási dolgozatokat javító tanárnak.
 - Ez lehetővé teszi, hogy a felkészítő tanár pontosítsa az elvárásokat diákjai felé, részletesebb útmutatást adjon a szövegalkotási feladatokhoz.
 - Ezt eddig is megtettük, hiszen a vizsgakövetelmény eddig sem nem definiálta a műértelmezés minden sajátosságát
 - Ez szükséges és egyben lehetséges is, hiszen a feladattípus annyira képlékeny, hogy nehezen elképzelhető a tanár kezét igazán megkötő javítási útmutatót adni.
 - Az egyetlen kritérium, hogy a vizsgaleírás és a javítási útmutatók adta kereteken belül kell maradni; adott esetben pedig a feladatkiírás szempontjait érvényesíteni kell.
 - Lehetséges, hogy a vizsgázó olyan szövegeket elemez a dolgozatban, amelyek egyáltalán nem szerepelnek a javítási útmutatóban.
 - Érdemes olyan kereteket szabni, amelyek hasznos szövegalkotási készségeket adnak a gyerekek kezébe.
- Az érettségi lebonyolítása nem változik, vagyis továbbra is a vizsgaelnök felelőssége a javítás ellenőrzése, korrigálása.

1. A tartalmi elemek / 1. (30 pont)

1. Kinek érdekes ezt a feladattípust választania?

- Irodalomtörténeti tájékozottság, szövegismeret kell hozzá
- Szövegalkotási készség: stílus és gondolatmenet fölépítése
- Aki több szövegről tud érvényes, de nem nagyon kifejtett megállapításokat tenni, s nem szeret elmélyedni egy műelemzés részleteiben.
- (Persze függ a konkrét szövegalkotási feladatokról is.)

2. „Bemutatja...”: hogyan tehetnek szert a diákok a szükséges tárgyi ismeretekre?

- Elvileg a témakifejtő esszé követelményhátttere nem különbözik a középszintű írásbeli többi részétől.
- Ugyanazok a témák kerülhetnek elő, mint az irodalmi feladatlapban, csak más összefüggésben.
- A feladat inkább az, hogy segítsünk diákjainknak előhívni a szükséges tudást a feladat kidolgozásakor.
 - A szükséges tárgyi ismeretek leginkább olyan információk, amelyek összekapcsolják az egyes szövegek elemzését.
 - Ezek kicsi része a szöveggyűjteményben is megtalálható (születési és halálozási évszám, művek keletkezése, jegyzetek.)
 - A feladat jellegének megfelelően a vizsgázó maga szabja meg mondanivalója jelentős részét.

2. A tartalmi elemek / 2.

3. „Releváns szövegválasztás”: hogyan válasszák ki a diákok a szövegeket?

- Érdemes gyakorolni a szöveggyűjtemény használatát: adott témában szövegek gyűjtése; információk használata.
- A hivatalos szöveggyűjtemény pdf-ben is elérhető (tankonyvkatalogus.hu), illetve lényegében megegyezik az nkp.hu anyagával.
 - Ezeket használhatják a diákok akkor is a készüléshez, ha nincs meg papíralapú formában nekik a szöveggyűjtemény.
- Kettő vagy három vagy több szöveg? Erről is érdemes beszélni a diákokkal.
- Mitől lesz releváns a szövegválasztás?
 - Feladatnak megfelelés (műnem, korszak, stb. megfelelés)
 - A szöveg vagy legyen ismert a vizsgázó előtt, vagy legyen olyan terjedelmű, jellegű, hogy helyben értelmezhető, áttekinthető legyen.
- Gyakorlásként némi átalakítással (pl. bázisszöveg elhagyása) a régi típusú (2016 előtti) érvelő feladatok is használhatók.
 - Ilyen feladat például a 2010. májusi (lakókörnyezet), 2011. májusi (emberi természet jellemzése), 2012. május (heroikus életfelfogás), 2013. május (utazás), 2016. május (kétely, töprengés).

4. „Legalább két műalkotást elemez”: mit írjanak a szövegekről?

- Nem lehet teljes elemzést készíteni ilyen terjedelemben és ennyi idő alatt, így választani kell a szempontok között is:
 - A feladatkiírás szempontjai szerint.
 - A szöveg egészéről érdemes néhány megállapítást tenni – nagy a felszínesség veszélye.
 - A szöveg egyes részleteit értelmezni, néhány szempont alapján.
- A műértelmező feladathoz áttekintett elemzési szempontok használhatók ennél a feladatnál is.

3. Az esszé fölépítése /1.

1. Milyen szerkezeti egységei lehetnek a témakifejtő esszének?

- Érdemes a diákoknak egy lehetséges általános vázlatot megadnunk, amely hozzáilleszthető a konkrét feladathoz.
- Ez lehet például egy érvelő esszé vázlata:
- Bevezetés, tételbekezdés (kb. 2 bekezdés)
 - Bevezetés: a téma jelentőségének fölvetése
 - Tételbekezdés: meghatározza a közös szempontokat vagy központi állítást, amelyek az egyes szövegeket összekapcsolják, esetleg megindokolja a választást (különösen, ha bizonytalanságot érez).
- A tárgyalandó 2-3 mű bemutatása (kb. 5–7 bekezdés)
 - Lehet a művek sorrendjében haladni. Az új mintafeladatok alapján inkább ez a megoldás célravezető, hiszen így egy-egy mű elemzése alkot egy nagyobb tömböt.
 - Lehetséges az is, hogy valamilyen más szempont alapján rendezi el a diák az esszé témáit, ez például a motívumokra épülő esszéknél lehetséges.
 - A művek bemutatása közben lehet röviden utalni további szövegekre, párhuzamokra is.
 - A műértelmezés közben a témával kapcsolatos általános gondolatok is megfogalmazhatók.
- A vizsgázó személyes, szöveghez nem közvetlenül kapcsolódó gondolatai a témával kapcsolatban.
- Befejezés, összegzés – válasz a feladatkiírásra (1 bekezdés)

4. Az esszé fölépítése / 2.

2. A bevezetés és a befejezés változatai: az ősz / évszakok témához

- Általános emberi tapasztalatból kiinduló
 - „Egy átlagos emberi élet során akár hetven vagy nyolcvan alkalommal is átélhetjük a természet újjászületését, kivirágzását, majd lehanyatlását. Nem meglepő tehát, hogy ez a minden korszakban és földrészen mindenki számára azonos élmény a világirodalom egyik meghatározó toposza lett, amely különböző változataiban jellemezni tudja a születés és az elmúlás élményét.”
- Személyes élmény
 - „Ha valaki megkérdezné tőlem, melyik a kedvenc évszakom, nehezen tudnék választani. Örömmel figyelem tavasszal a rügyszűkítő fákat, nyáron a gyümölcsök érését, ősszel a sárguló leveleket, és még a tél hideg szépsége is vonz. Ha mindenképp döntenem kellene, talán az ősz átmenetiségét találnám a legszebbnek, mert ez az évszak készíti a leginkább töprengésre.”

5. Az esszé felépítése / 3.

- Konkrét irodalmi példából elindítani
 - „Berzsenyi Dániel A közelítő tél című versében szinte az összes évszakot megidézi. A vers bevezető soraiban láthatjuk a nyár elmúlását, a cím a télre utal, míg a leírt periódus valójában az ősz mutatja be. A 18-19. században élt költő nincs egyedül témaválasztásával: Horatiustól Babits Mihályig számos költő állított verse középpontjába évszakokra épülő költői képet. Vajon miért használja oly sok költő az évszakok toposzát, és miért választják különösen sokan az őszet? Mi az, ami közös ezekben a képekben és miben különböznek?
- Valamilyen irodalmi fogalmat alapul venni
 - „A magyar és az európai irodalom gazdag a toposzokban. Az utazás, a kert vagy éppen a sziget motívuma sokféle jelentésénél fogva különösen alkalmas arra, hogy a versek vagy prózai művek kiindulópontja legyen. Gyakran gondolhatjuk azt, hogy a költészet valójában ugyanazokat a témákat használja újra és újra, ám ha közelebbről megnézzük ezeket a toposzokat, láthatjuk azt is, hogy jelentésük változik. Így van ez az ősz és az évszakok gyakran fölmerülő metaforájával is.

6. A szövegalkotás lépései

1. **A feladat értelmezése:** átgondolni, kiemelni a feladatkiírás elemeit, hiszen a legmagasabb tartományba csak valamennyi elem kifejtése esetén kerülhet dolgozat.
2. **Ötlet- és feladatgyűjtés (témától függően)**
 - Saját gondolataink összegyűjtése (pl. az évszaktoposzok kapcsán)
 - Szövegek, irodalmi művek kiválogatása, keresése a szöveggyűjteményben és azon kívül.
 - A szövegek összekötéséhez, értelmezéshez kapcsolódó információk, szempontok összegyűjtése.
 - A szövegek elemzési szempontjainak kidolgozása és az általános gondolatokhoz kapcsolása.
3. **Vázlat készítése, a gondolatok elrendezése**
4. **Az esszé megfogalmazása**
5. **Ellenőrzés, átolvasás**

7. A hivatalos feladatgyűjtemény tanácsai

Hasznos tanácsok diákoknak

Mielőtt a dolgozat megírását elkezdené:

- ≈ Olvassa el figyelmesen, és értelmezze a feladatot! Figyelje meg, hogy mit vár el a feladat, milyen szempontokra kell mindenképp kitérnie fogalmazásában!
- ≈ Gondolja végig, hogy mi a téma: határozza meg a jelentését; fogalmazza meg önmaga számára, hogy miért fontos az; milyen problémákat vet fel, vagy éppen milyen jelentőséggel bír az irodalom történetében!
- ≈ Érdemes megfogalmazni, hogy milyen kérdéseket, gondolatokat, asszociációkat idéz fel önben a feladat.
- ≈ Segíthet, ha készít saját maga számára egy rövid vázlatot vagy a témához kapcsolódó gondolattérképet.

- ≈ Gondolja végig, hogy a feladathoz kapcsolódóan milyen irodalmi alkotások jutnak eszébe! Például:
 - ≈ Ha a feladat korszakokon átívelő kifejtést vár, érdemes átgondolni az egyes korstílusok, stílusirányzatok esetén, hogy miként jelent meg azokban a megadott téma.
 - ≈ Ha egy bizonyos korszakhoz kapcsolódik a feladat, vegye számba az adott kor alkotóit és műveiket!
- ≈ Az érettségi vizsgán ennél a feladatrésznél bátran használhatja a szöveggyűjteményeket: a tartalomjegyzék segíthet felidézni további, a témához kötődő alkotókat, alkotásokat!
- ≈ Vázlatában a témának megfelelően csoportosítsa, rendszerezze a bemutatni kívánt műveket, műcsoportokat!

A dolgozat megírásának folyamatában:

- ≈ A témakifejtő dolgozat bevezetésében fogalmazza meg a téma jelentőségét, irodalomban betöltött szerepét! Készítse el a dolgozat fókuszmondatát, amelyet a fogalmazásában a feladatnak megfelelően kifejt majd!
- ≈ A dolgozat tárgyalásában külön-külön bekezdésekben mutassa be a témához kapcsolt műveket! Ügyeljen arra, hogy a bemutatásban a feladat által elvárt témát és szempontokat dolgozza ki!
- ≈ A témakifejtő dolgozat esetén nagyon fontos, hogy a befejezésben összegezze a felhasznált művek viszonyát, kapcsolódását a témához. Vonja le következtetéseit!

8. Kerülendő veszélyek

1. A saját gondolatok, a tárgyi ismeretek és a műértelmezés aránytalansága

- Mindkét elemre szükség van, csak megfelelő arányban:
 - Saját gondolataink és a tárgyi ismeretek összefűzik a műértelmezést, egységes keretet adnak.
 - A művek értelmezését pedig a feladat részeként el kell végezni.
- A kívánatos arányt a feladatkiírás és a feladat jellege is befolyásolja.

2. Az egyes művek elemzésének aránytalansága

3. Tárgyi tévedések

- Intsük óvatosságra diákjainkat a túlzott általánosítások vagy a bizonytalan tárgyi elemek kapcsán. Van lehetőségük választani, miről írnak.
- Ugyanakkor legyünk nagyvonalúak a javításnál.
 - A javítási útmutató nem határozza meg, mi számít súlyos tárgyi hibának, diákjaink ismeretében viszont a javító tanár tudja ezt.

4. A tartalomismertetés ebben a feladatban sem műértelmezés.

5. Felszínesség

- A viszonylag rövid terjedelmű elemzések felszínes dolgot eredményezhetnek.